

ЎЗБЕКИСТОНДА ОИЛАВИЙ ТАДБИРКОРЛИКНИ РИВОЖЛАНТИРИШ МАСАЛАЛАРИ

Ибрагимов Жавохир Холмуратович
Қарши халқаро университет магистранти

Ўзбекистон Республикасида 2012 йил 26 апрелдаги ЎРҚ-327-сонли “Оилавий тадбиркорлик тўғрисида”ги Қонуннинг қабул қилиниши натижасида оилавий корхона ташкил этиш ва давлат рўйхатидан ўтказиш, оилавий корхона ҳамда унинг иштирокчиларининг ҳуқуқ ва мажбуриятлари, оилавий корхона иштирокчилари ва ёлланма ходимлари-нинг ижтимоий муҳофазаси, оилавий корхона фаолияти эркинлигининг кафолат нормалари белгилаб берилди. Оилавий тадбиркорлик фаолияти билан шуғулланаётган ва шуғулланмоқчи бўлган фуқароларга янада қулай шарт-шароит яратиш, шунингдек, оила бюджетлари даромадларини кўпайтиришнинг, иш билан банд бўлмаган аҳолини ишлаб чиқариш фаолиятига жалб этишнинг ва халқ ҳунармандчилигининг кўп асрлик анъаналарини сақлаб қолишнинг энг самарали воситаларидан бири сифатида оилавий тадбиркорликни ҳамда ҳунармандчиликни янада ривожлантириш мақсадида “Юридик шахс ташкил этмасдан оилавий тадбиркорликни ҳамда ҳунармандчилик фаолиятини ривожлантириш ва кенгайтириш чора-тадбирлари тўғрисида”ги Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамасининг 2009 йил 29 июлда 216-сонли қарори қабул қилинган.

Оилавий тадбиркорликнинг ривожланишида давлатнинг кичик бизнес, уни рағбатлантириш ва қўллаб-қувватлаш борасидаги сиёсати ҳал қилувчи роль ўйнайди. Иқтисодий фаолиятни амалга ошириш шароитлари қанчалик либерал бўлса, хусусий ташаббус шунчалик фаол ва аҳолининг тадбиркорликка жалб этилиши даражаси шунчалик юқори бўлади.

Оилавий тадбиркорликнинг асосий хусусиятлари қуйидагилардан иборат:

- қулай ва тезкор қарорлар қабул қилиш имконияти;
- ишлаб чиқарувчиларнинг кўпроқ шу ҳудуддаги бозорга йўналтирилганлиги;
- бандликни сақлаб туриш ва янги иш ўринларини ташкил этиш;
- йирик ишлаб чиқарувчиларга нисбатан ёрдамчи функцияларни бажариш;
- дастлабки инвестицияларнинг кичик ҳажми;
- оилавий корхоналарда ишлаб чиқаришнинг иқтисодий самарадор-лиги юқори бўлади.
- оилавий корхоналарнинг инновацион хусусияти.

Оила тадбиркорлиги ишсизликни бартараф этиш билан бирга, яна бир қанча афзалликлари мавжуд:

- мулкый муносабатларда зиддият бўлмайди. Агар оила аъзоларидан таркиб топган бўлса, барча мулк шу аъзоларга тегишли бўлади.

- иш берувчи ва ишловчи ўртасидаги муносабатда ҳам зиддият йўқ, чунки уларнинг иккаласида ҳам битта оила аъзолари иштирок этади.

- меҳнат натижасидан манфаатдорлик ҳам бир хил. Барча қонуний даромадлар оила аъзоларига тегишли бўлади.

- ворислик - оилавий бизнеснинг асосий жиҳатларидан бири ҳисобланади. Агар корхонанинг энг кекса ходими ишдан кетса, унинг катта фарзанди ушбу тадбиркорликни бошқариши мумкин, кичиги - аниқ лойиҳа устида ишлаши мумкин, набиралари эса шогирд сифатида ишга жалб қилиниши мумкин. Бошқача айтганда, оилавий корхона ўз мутахассисларини ўзи учун тарбиялашга интилади. Демак, одамларда ички интилиш ҳиссиёти пайдо бўлади. Бу эса, жамият тараққиёти учун муҳим омиддир. Шу жиҳатлари билан, оилавий тадбиркорликни ривожлантириш муҳим концептуал аҳамиятга эга ҳисобланади.

Оилавий тадбиркорликнинг ниҳоятда катталиги қуйидагиларда намоён бўлади:

- оилаларнинг моддий фаровонлигини таъминлайди;
- оила аъзолари ўзини ўзи иш билан банд қила олади;
- аҳоли бандлиги муаммоси ҳал қилинади.

Шунингдек, ЯИМда, касаначиликда, қишлоқ хўжалиги маҳсулоти ҳажмида, қурилиш ишлари, савдо ва хизмат кўрсатиш соҳаларида оилавий бизнес ва тадбиркорликнинг Шу ўринда фикримизча, жамиятда тадбиркорлар сони бутун аҳолига нисбатан эмас, балки оилалар сонига нисбатан ҳисоблаш ҳар томонлама мақсадга мувофиқ келарди. Чунки ҳар бир оилада тадбиркор бўлишига эришсакки, бутун аҳолининг фаровонлигини таъминлашга муваффақ бўламиз. Қишлоқ хўжалиги соҳасида оилавий тадбиркорликни ривожлантириш, бандлик муаммосини, айниқса, хотин-қизлар, қишлоқ ёшларини иш билан таъминлаш, оилаларнинг даромадини сезиларли даражада кўпайтириш, мамлакатимиз аҳолисининг фаровонлигини ошириш имконини яратади. Бу биринчидан, аҳолини иш билан таъминлаш орқали оилаларнинг муҳим даромад манбаи ва мулкдорлар синфини шакллантиришнинг асоси бўлса, иккинчидан, мамлакатимиз бозорини хизматларга эҳтиёжини қондириш орқали аҳолининг турмуш даражаси ошишига сабаб бўлади.

Оилавий тадбиркорлик оилалар фаровонлигини сезиларли даражада оширади. Тадбиркорлик билан шуғулланувчи оила -бандлик ва даромадга, ўз келажагини яхшироқ бошқаришга, ўз ишини топиш, ўз қобилятлари ва истеъдодини намоён

қилиш имкониятларига эга бўлади. Шунингдек, оилавий тадбиркорлик фаолиятининг қулайлиги ва афзаллиги шундаки, уни ташкил этишнинг осонлиги ва ихчамлиги, ишчи кучи ва меҳнат ресурсларининг оиладан етишиб чиқиши (зарурат туғилганда ёлланма ишчилардан фойдаланилади), аниқ мижозлар талаби учун маҳсулот ишлаб чиқариши, маҳаллий хом-ашёлардан кенг фойдаланиши, товар ва хизмат-ларни сотиш эса маҳаллий бозорларда амалга оширилади.

Республикамызда аҳолининг бандлиги ва оила даромадларининг барқарор ўсишини таъминлашга доир вазифаларини ҳал этишда тадбиркорликнинг турли анъанавий шакллари кенг ривожлантиришга янада устувор аҳамият берилмоқда. Бугунги кунда кооперация асосида оила хўжалиги шароитида ишлаб чиқаришни ташкил этиш ҳам шулар жумласига киради.

Фойдаланилган адабиётлар

1. Ўзбекистон Республикасининг қонуни. Оилавий тадбиркорлик тўғрисида. ЎЗР қонун ҳужжатлари тўплами, 2012 йил 26 апрель
2. Ўзбекистон Республикасининг “Тадбиркорлик фаолияти эркинлигининг кафолатлари тўғрисида”ги 02.05.2012 й.даги №ЎРҚ-328-сонли Қонуни.
3. Ўзбекистон Республикаси Президенти Фармони. “Ўзбекистон Республикасини янада ривожлантиришнинг Ҳаракатлар стратегияси тўғрисида”ги ПФ-4947 ЎР Қонун ҳужжатлари тўплами, 2017 й., 7 февраль
4. Беркинов Б.Б., Асқарова М.Т., Абдурахимова С. Ўзбекистоннинг ривожланиш стратегияси: ўқув қўлланма. – Т.: 2019., 78 бет
5. Самиева Г.Т. Пандемия шароитида деҳқон хўжалиги ва томорқа ер эгалари фаолиятининг аҳоли турмуш даражасини оширишдаги роли. Молия ва банк иши журнали. ОАК эътирофидаги журналнинг махсус сони, 2/2020 318-324-бетлар
6. Khakimov, Rashid, and Samiyeva G. Toxirovna. "Agrarian Sector of the Republic of Uzbekistan in a Way of Development and Features of Enterprise Activity." International Journal on Orange Technologies, vol. 2, no. 10, 11 Oct. 2020, pp. 53-57
7. Samiyeva G.T. The Main Tasks Of Farms And Dekhkan Farms In Ensuring Productive Security In Uzbekistan //Journal of Contemporary Issues in Business and Government Vol. – 2021. – Т. 27. – №. 1